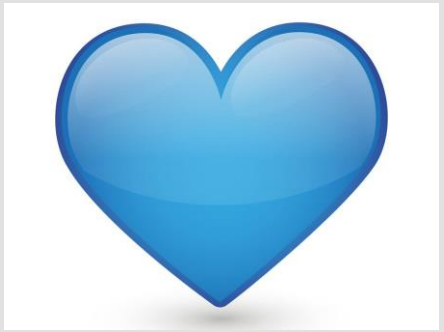
Jak planować i organizować wsparcie dzieci/uczniów ze spektrum autyzmu

dr Adriana Kloskowska

eduedukacja

AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

eduedukacja

Niepubliczna Placówka Doskonalenia Nauczycieli
Edu-Edukacja Akademia Rozwoju Kadr Oświatowych w Kwidzynie
ul. Piłsudskiego 29, 82-500 Kwidzyn
NIP 581-188-62-01,REGON:384777596
tel.: 882 571 273, e-mail: edu@eduedukacja.pl

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

✓Komunikacja
Interakcje społeczne

✓Schematyczne zachowania/
stereotypowe zainteresowania

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

SFERY	AUTYZM	ZESPÓŁ ASPERGERA (ZA)
Rozwój umysłowy	Opóźniony, bądź upośledzenie umysłowe w różnym stopniu.	W normie lub rozwój ponadprzeciętny.
Komunikacja	Zdarza się zupełny brak mowy, bądź jeśli dziecko jest mówiące nie potrafi wykorzystać tego do komunikacji z innymi ludźmi, echolalie.	Mowa rozwija się prawidłowo, choć posługują się dziwacznymi sformułowaniami, język nad wyraz dojrzały, czasami teatralny, nie uwzględnianie roli partnera w rozmowie, narzucanie tematów.
Funkcjonowanie społeczne	Najczęściej bardzo poważnie zaburzone, nieumiejętność nawiązywania relacji z innymi ludźmi; ucieczka od kontaktów; częste nie dostrzeganie osób w otoczeniu, niski lub bardzo niski poziom kompetencji społecznych.	Lepsze funkcjonowanie społeczne niż dzieci autystycznych, lepiej potrafią się przystosować do społeczeństwa, choć dostrzegają innych ludzi w otoczeniu to najczęściej traktują ich jako przeszkody.

© dr Adriana Kloskowska

SFERY	AUTYZM	ZESPÓŁ ASPERGERA (ZA)
Zachowania trudne	Dążenie do zachowania niezmienności otoczenia; fiksacje, różne stereotypie (np. ruchowe); nieprzewidywalność zachowań, fobie, zaburzenia snu i odżywiania, wybuchy złości i agresja.	Zdarzają się stereotypie i fiksacje choć w mniejszym zakresie niż u dzieci autystycznych.
Emocje	Labilność emocjonalna, brak empatii, brak rozumienia emocji i okazywania ich.	Labilność emocjonalna, zdarzają się problemy ze zrozumieniem własnych emocji, w okresie dojrzewania wiele dzieci z ZA dostrzega swoją odmienność co jest powodem częstego ich zapadania na depresję.

© dr Adriana Kloskowska

NEURORÓŻNORODNOŚĆ

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

Robiłam rysunki architektoniczne. Pamiętam moment, gdy kończyłam rysunek, patrzyłam na niego i myślałam: Nie mogę uwierzyć, że to moja praca! Nie pomyślałam, że mogę wykonywać tego rodzaju rysunki, bo chodziłam po ogrodzie, zapamiętywałam najdrobniejsze szczegóły, magazynowałam obrazy w mózgu jak komputer i później sięgałam po nie, kiedy chciałam. Potrafię robić takie rysunki, bo jestem osobą autystyczną.

Temple Grandin, M*ózg autystyczny*

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ obwody nie wyrosły właściwie
- ✓ móżdżek o 20% mniejszy – problemy z zachowaniem równowagi, motoryką, koordynacją ruchową
- ✓ mniejsza aktywacja w reakcji na twarze
- ✓ zawiera nadmierną ilość połączeń, np. pęczek podłużny dolny – pamięć wzrokowa
- ✓ asymetria mózgu – lewa komora o 57% dłuższa niż prawa (u osób neurotypowych różnica wynosi 15%)
- ✓ lewa komora mózgu sięga do kory ciemieniowej związanej z pamięcią roboczą – trudności z wykonywaniem wielu poleceń w krótkim czasie

Temple Grandin, Mó*zg autystyczny*

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ pojemność wewnątrzczaszkowa oraz sam mózg są o 15 % większe niż w grupie kontrolnej (być może neurony rosły w przyspieszonym tempie, by skompensować uszkodzenie
  w innej części mózgu)
- ✓ ilość istoty białej w lewej półkuli jest niemal o 15% większa – zaburzenia koncentracji, przepływu informacji
- ✓ ciała migdałowate są większe niż normalnie – niepokój, czujność, lęk
- ✓ grubość kory mózgowej zarówno po lewej, jak i po prawej stronie obszaru kory śródwęchowej jest znacząco większa (o 12% w lewej półkuli i o 23% w prawej) – kora śródwęchowa to złote wrota do najważniejszych zasobów pamięci mózgu, każde doświadczenie wzrokowe i zmysłowe, które trafia do naszej pamięci, przechodzi przez te wrota do hipokampa; komórki naszego mózgu muszą wysyłać sygnały prze ten ośrodek po to, by tworzyć wspomnienia, które później możemy świadome przywołać; być może
  ta odmienność anatomii mózgu wyjaśnia moje niezwykłe zdolności pamięciowe

Temple Grandin, M*ózg autystyczny*

AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH
eduedukacja

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ unikanie kontaktu wzrokowego – w mózgu neurotypowym aktywacja prawego styku skroniowo-ciemieniowego towarzyszy bezpośrednim spojrzeniom, u osób z autyzmem – spojrzeniem odwróconym

Temple Grandin, M*ózg autystyczny*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ przetwarzanie wzrokowe znacznie lepsze
- ✓ oczy „skaczą” w lewo i w prawo, trudności z płynnym prowadzeniem wzroku
- ✓ „widzenie Picassa”
- ✓ zespół Irlen

Temple Grandin, M*ózg autystyczny*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

TEORIA UMYSŁU

1. Rozpoznawanie i rozróżnianie własnych stanów umysłowych (emocjonalnych i motywacyjnych):

- wiedza kiedy i o czym się myśli, czego się pragnie, do czego się zmierza;

- umiejętność określenia czynników, które wpływają na motywację (np. czyjeś krytyczne oceny czy uwagi), na myślenie (np. brak lub posiadanie jakiś informacji) i na działanie (np. posiadane umiejętności).

2. Obserwacja własnej aktywności umysłowej .

3. Wnioskowanie o analogicznych stanach umysłowych występujących u innych ludzi w określonych okolicznościach (na podstawie obserwacji zachowań oraz wiedzy o ludzkim umyśle).

4. Przewidywanie zachowania ludzi w określonych okolicznościach (na podstawie obserwacji zachowań oraz wiedzy o ludzkim umyśle).

Małgorzata Młynarska, *Autyzm w ujęciu psycholingwistycznym*

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

Moi nauczyciele zawsze zadają mi pytania, na które oni znają odpowiedzi, a ja nie. Nawet kiedy staram się domyślić, dlaczego ktoś coś zrobił w „Szkarłatnej literze", zawsze wymyślam inną przyczynę niż ta, którą założył nauczyciel. Po prostu mam inne zdanie niż oni. Nienawidzę się zastanawiać, dlaczego ktoś inny coś zrobił.

Alex, 16 lat

Ozonoff, McPartland, Dawson, *Wysokofunkcjonujące dzieci ze spektrum autyzmu*

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ ślepota znaczeniowa
- ✓ „wielkie zacięcie" mowy
- ✓ zwolnienie przenoszenia uwagi
- ✓ mylenie sygnałów wzrokowych z sygnałami słuchowymi
- ✓ silna reakcja na muzykę, odgłosy mechaniczne

Temple Grandin, M*ózg autystyczny*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ **„ślepota na twarze" – brak aktywności zakrętu wrzecionowatego (specjalizuje się w przetwarzaniu informacji o twarzach), a pobudzenie dolnej części kory skroniowej (specjalizuje się w przetwarzaniu obrazów przedmiotów)**

Katarzyna Patyk, Maria Panasiuk,
Wsparcie młodzieży i dorosłych
z zaburzeniami ze spektrum autyzmu

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ trudności z naśladowaniem zachowań innych – brak zintegrowania informacji dotyczącej pierwszej i trzeciej osoby, np. „on siada i ja siadam”

- ✓ osoby z autyzmem uświadamiają sobie własną perspektywę, a nawet perspektywę innej osoby, jednak nie potrafią zintegrować tych informacji – budują reprezentacje dwójkowe, zaburzony jest mechanizm budowania reprezentacji trójkowych, np. „ja widzę, że ona widzi misia na dywanie”

Simon Baron-Cohen

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ zaburzenie u osób z autyzmem procesu informacyjnego „Ja-Ty" jako procesu rozumienia ludzi i procesu „Ja-to" jako procesu rozumienia rzeczy

Jacek Błeszyński

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ zaburzenia w zakresie funkcjonowania neuronów lustrzanych – poznawanie i przewidywanie działań celowych innych osób, określanie zamiarów oraz interpretowanie złożonych intencji i zachowań społecznych

Jacek Błeszyński

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ **osoby z autyzmem są zero-empatyczne**

Simon Baron-Cohen

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ zaburzenia w komunikacji ostensywnej – dotyczy zwłaszcza wskazywania komuś palcem interesującego obiektu, aby go nim zainteresować
- ✓ prawidłowy jest natomiast instrumentalne osiąganie celu
- ✓ podejmowanie niekiedy prób wskazania czegoś poprzez zamykanie i otwieranie dłoni lub trzymanie ręki uniesionej w kierunku przedmiotu, ale bez patrzenia raz na obiekt, raz na osobę

Baron-Cohen, Białecka-Pikul

© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ zaburzenia w zakresie wspólnego pola uwagi, zarówno:

sprawdzania czyjejś uwagi – wspólne zaangażowanie

podążanie za czyjąś uwagą – podążanie za wzrokiem/wskazaniem

kierowania czyjąś uwagą – wskazywanie nakazowe, wskazywanie oznajmujące

Baron-Cohen, Białecka-Pikul

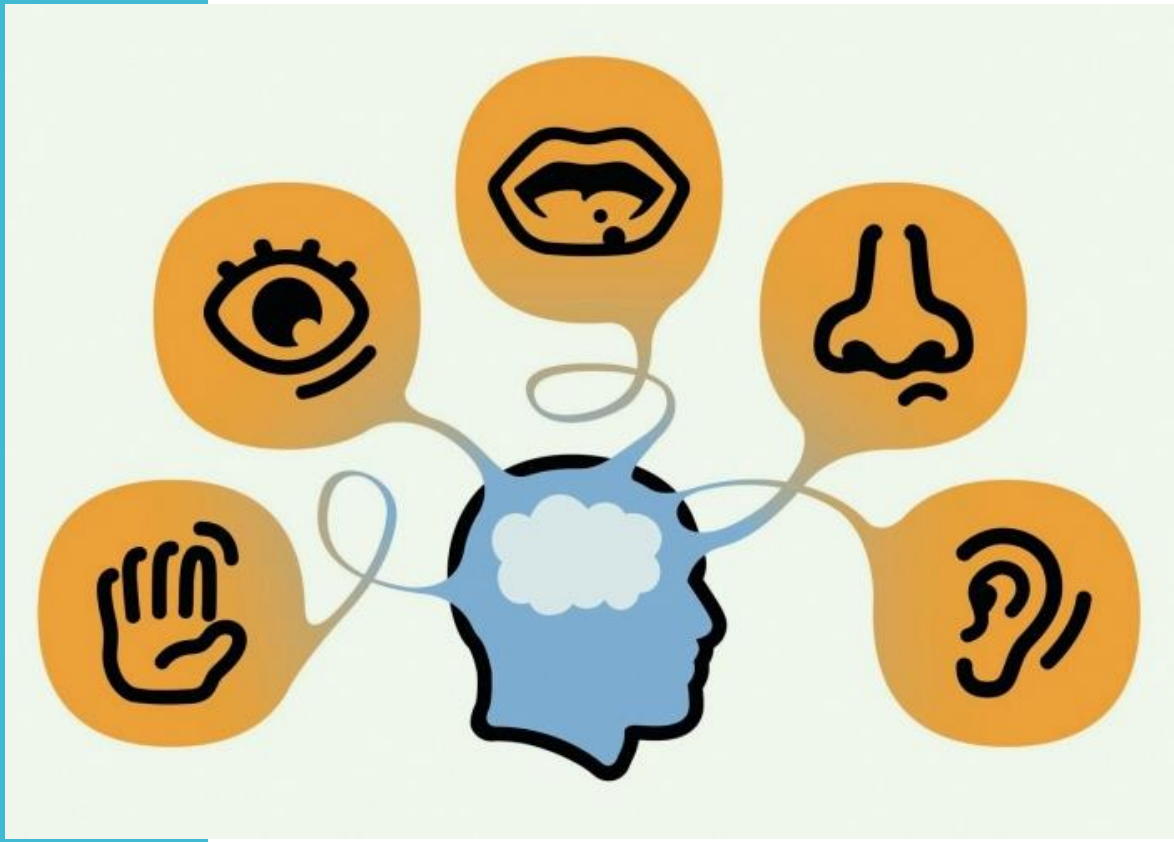
© dr Adriana Kloskowska

MÓZG AUTYSTYCZNY

- ✓ **zaburzenia centralne koherencji –** pozwala na integrowanie bodźców w spójną całość i przetwarzanie informacji w określonym kontekście

© dr Adriana Kloskowska

NIEZINTEGROWANY MÓZG

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

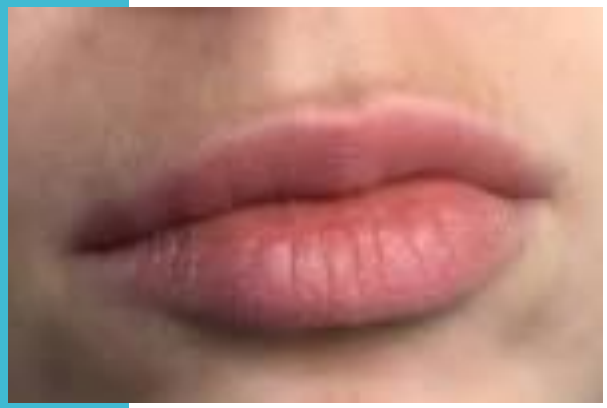
ZALĘKNIONY MÓZG

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

PODPOWIEDŹ

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

PRZESTRZEŃ

- Stałe miejsce pomocy, materiałów, składania prac domowych.

- Miejsce daleko od rozpraszających bodźców.

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ORGANIZACJA I PLANOWANIE

- dzienniczek zadań domowych
- lista zadań: jak zacząć, co zrobić po kolei, gdzie położyć/ schować gotowy produkt
- prosty terminarz: kolejność zajęć, pora śniadania, obiadu

© dr Adriana Kloskowska

ROZUMIENIE I MYŚLENIE ABSTRAKCYJNE

- pojęcia konkretne i wizualne
- czytanie ze zrozumieniem – opowiadanie wg schematu: Kto? Co zrobił? Co się stało? Jak się skończyło?
- kończenie historii wg schematu lub z wykorzystaniem obrazków
- przyczyny działań, intencje, przewidywanie, ocena zachowań – nie oceniamy za to ucznia

© dr Adriana Kloskowska

ROZUMIENIE I MYŚLENIE ABSTRAKCYJNE

matematyka – materiały pomocnicze konkretyzujące;

zaznaczanie kolorem istotnych elementów zadania;

wizualne przedstawianie działań matematycznych,

odwoływanie się do codzienności

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

STRATEGIE WIZUALNE

- jak największa ilość materiałów wizualnych i struktur
- zapisywanie poleceń przez nauczyciela
- indywidulne instrukcje werbalne lub wizualne
- wskazanie modelu rozwiązania

© dr Adriana Kloskowska

ZAMIAST RĘCZNEGO PISANIA

- dodatkowy czas na wykonanie zadań pisemnych
- zmniejszenie długości tekstu
- ocenianie tylko treści
- inna forma: wydruk komputerowy, nagranie głosu, tekst podyktowany koledze/rodzicowi, notatka graficzna
- notatka przygotowana przez nauczyciela
- kopia notatki od kolegi
- konspekt dyskusji

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

SPRAWDZIANY?

- alternatywne formy
- formy znane uczniowi
- dzielenie zadań na mniejsze części
- osoba wspomagająca/ nauczyciel kontrolujący czynności ucznia

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

NADMIAR PRACY

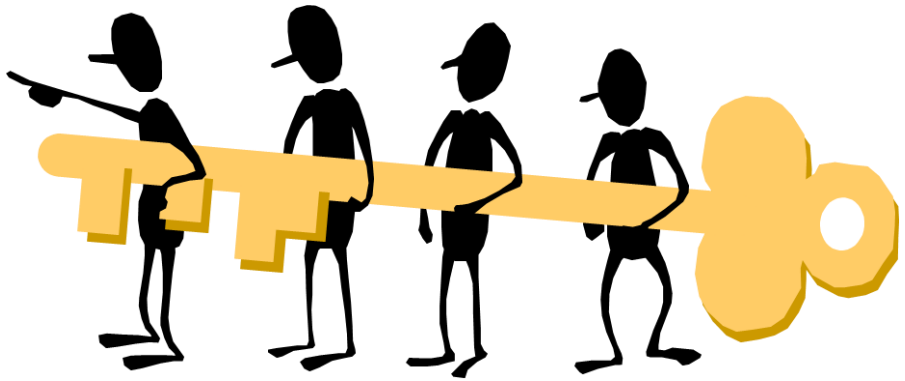
- skrócenie tekstu / zmniejszenie ilości zadań
- umieszczanie mniejszej liczny zadań na stronie – wrażenie małej ilości pracy

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

NAUKA W GRUPIE

- problem „niewybranej” osoby
- losowy dobór osób do grupy
- krąg przyjaciół
- przydzielenie indywidualnego zadania

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ŚWIAT SPOŁECZNY

- ✓ scenariusze społeczne
- ✓ historyjki społeczne
- ✓ opowiadanie życia
- ✓ kartoteka znajomych

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

szczególny rodzaj ograniczających,

stereotypowych zachowań

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

Uderzanie głową przez Xandera w różne przedmioty zamieniło się w bicie głowy rękami, a następnie przyjęło formę klepania się po klatce piersiowej. Obecnie widzimy, że staje się to jego powtarzającym się zachowaniem, takim, które nie pojawia się w chwilach frustracji czy gniewu, ale stanowi część rutyny. Xander bawi się zabawkami albo ogląda na stojąco film, uderza się kilka razy w klatkę piersiową i wraca do poprzedniego zajęcia. W ten sposób dostarcza sobie bodźców, których w tym momencie potrzebuje.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Występują u większości dzieci z autyzmem, 35-50% dzieci z autyzmem bije się po twarzy, a większość z nich uderza różnymi częściami ciała w przedmioty z trzykrotnie większą częstotliwością niż dzieci niepełnosprawne intelektualnie.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Wielu rodziców uważa, że zachowania autodestrukcyjne wpływają negatywnie na funkcjonowanie ich dzieci w przedszkolu i szkole, a wszystkim osobom neurotypowym trudno jest zrozumieć dziecko, które się bije w głowę czy klatkę piersiową, uderza głową o ścianę, gryzie palce czy nadgarstki.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Występowanie zachowań autoagresywnych u dzieci z autyzmem nie ma prostego wyjaśnienia, jednak badacze podejmujący ten temat, uważają, że mają one związek z integracją sensoryczną. Twierdzą tak na podstawie badań roli integracji multisensorycznej w tworzeniu platformy podstawowych deficytów w autyzmie, w tym zaburzeń w zakresie wzajemności społecznej oraz komunikacji i zachowań autodestrukcyjnych.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Samookaleczenia należy uznać za skrajną formę zaburzeń przetwarzania sensorycznego, co może być uwarunkowane słabą świadomością własnego ciała.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Naukowcy stawiają następujące hipotezy: nieprawidłowości w przetwarzaniu wrażeń, zwłaszcza słuchowych, wzrokowych, smakowych, zapachowych, dotykowych, znacząco wpływają na układ opioidoergiczny, a zwiększone uwalnianie endorfin, może mieć związek ze stresem i lękiem, a także może prowadzić do analgezji (zniesienia czucia bólu) i ograniczonej percepcji bodźców.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Na podstawie dużego badania 250 osób w wieku od 21 miesięcy do 19 lat przeprowadzonym w 2012 r. przez zespól Duerdena stwierdzono, że najczęstszym powodem zachowań autoagresywnych jest zaburzone przetwarzanie sensoryczne.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Zawsze czułam, że uderzanie głową przez Xandera jest czymś więcej niż tylko wyładowywaniem frustracji. Bywają chwile, kiedy dąży on do tego samego bodźca fizycznego – do nacisku na głowę. W wieku trzech lat nauczył się stać na głowie, czasami po prostu opiera się czołem o mnie albo przyciska moją rękę do swojej głowy. Kiedy masuje mu się głowę, przymyka oczu i po jego twarzy widać, że się relaksuje.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Przeprowadzane obserwacje i badania pozwoliły ustalić typową lokalizację samookaleczeń u dzieci z autyzmem w wieku od 3 do 18 lat, i tak: w 40% przypadków była to głowa, w 27% ręka, 16% tułów, 9% nogi. Jeśli chodzi o częstotliwość występowania zachowań autodestrukcyjnych, ustalono, że 41% dzieci przejawiało je codziennie, a 27 % raz w miesiącu lub rzadziej.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Nieprawidłowości w strukturach korowych, limbicznych, jąder podstawy mają istotne znaczenie dla funkcjonowania dziecka z autyzmem, dlatego należy możliwie najwcześniej podjąć wysiłki mające na celu identyfikację deficytów.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Badacze zjawisko stereotypowych zachowań, w tym autoagresywnych u dzieci z autyzmem wyjaśniają istnieniem szerszego, mniej precyzyjnego okna przetwarzania intersensorycznego.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Tłumaczy to atrakcyjność dla dzieci z autyzmem zachowań powtarzalnych, ponieważ wyraziste i generowane przez siebie wzorce wiążą się z przewidywalną i zsynchronizowaną stymulacją multisensoryczną, czego nie zapewniają bodźce środowiskowe.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

© dr Adriana Kloskowska

ZACHOWANIA AUTOAGRESYWNE

Chodzi o stworzenie przewidywalnych wzorców autostymulacji, stanowiących podstawę rozwoju poznawczego człowieka – niemowlę potrząsające grzechotką doświadcza zsynchronizowanej stymulacji wzrokowej, słuchowej i czuciowej wzmacniającej połączenia neuronowe i integrującej wrażenia ze skutkiem ruchowym.

Edelson, Johnson 2018, *Zachowania autoagresywne w autyzmie*

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

Analizując zachowanie ucznia:

- ✓ **Zachowaj obiektywizm.**
- ✓ **Pomyśl o otoczeniu ucznia.**
- ✓ **Pomyśl, czy jest jakaś emocja, której uczeń nie może zwerbalizować, a którą przekazuje przez swoje zachowanie.**

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

ZMIANA

- ✓ brak zrozumienia sytuacji
- ✓ wywołuje niepokój, strach, lęk

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

ZMIANA – co możemy zrobić?

Ułatw przechodzenie do kolejnych czynności za pomocą specjalnych sygnałów: zegar; zegar pokazujący upływający czas z obszarami pokolorowanymi na czerwono; klepsydry (plastikowe), werbalne komunikaty, np. *Zostały dwie minuty.*

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

Przydatne strategie

- ✓ *podpowiedzi wizualne*
- ✓ *praca wg harmonogramu*
- ✓ *dostosowanie wskazówek i instrukcji*

© dr Adriana Kloskowska

ORGANIZACJA WARUNKUJE MNIEJSZE TRUDNOŚCI

Komunikacja

- *powstrzymywanie się od uspokajania ucznia przy pomocy wielu słów – im więcej słów, tym większa frustracja lub większy lęk*
- *używanie krótkich komunikatów: „usiądź”, „spokojne ręce”*

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

Jak się komunikować?

- ✓ *mów powoli*
- ✓ *podawaj tylko jedną informację naraz*
- ✓ *udzielaj krótkich komunikatów*
- ✓ *mów konkretnie*
- ✓ *używaj neutralnego tonu*
- ✓ *podkreślaj kluczowe słowa*

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

SAMOKONTROLA krok po kroku

- ✓ *Ustalcie, które zachowania są właściwe.*
- ✓ *Sporządźcie ich listę i wspólnie z uczniem demonstrujcie zachowania pożądane.*

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

SAMOKONTROLA krok po kroku

- ✓ *Przedstaw uczniowi historię, w której szczegółowo przedstawisz, czym jest np. gniew, a następnie zachęć ucznia do wskazania sytuacji, w których czuło gniew.*
- ✓ *Użyj do opowieści zdjęć.*

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

SAMOKONTROLA krok po kroku

- ✓ *Zapisujcie / ilustrujcie sytuacje, w których uczeń czuje np. gniew.*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

SAMOKONTROLA krok po kroku

- ✓ Przygotuj(cie) znak *Czuję gniew,* który uczeń może pokazać, gdy czuje gniew.

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

SAMOKONTROLA krok po kroku

- ✓ Przygotuj(cie) znak *Stop,* który pomaga uczniowi zatrzymywać się w sytuacji emocjonalnej.

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

SAMOKONTROLA krok po kroku

- ✓ Zapewnij uczniowi miejsce, do którego może się udać, jeśli jego zachowanie wymknie mu się spod kontroli lub stanie się groźne.
- ✓ Przygotuj do tej sytuacji innych uczniów.

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

PROBLEMATYCZNE ZACHOWANIA W KONTEKŚCIE ZMIANY

Przedstawienie ograniczonej liczby możliwości łagodzi dezorientację i frustrację.

© dr Adriana Kloskowska

ORGANIZACJA WARUNKUJE MNIEJSZE TRUDNOŚCI

Przestrzeń do pracy

- *korzystanie z tego samego miejsca*
- *ograniczenie ilości aktywności w danym miejscu – kojarzenie miejsca z daną czynnością*

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

ORGANIZACJA WARUNKUJE MNIEJSZE TRUDNOŚCI

Maksymalna koncentracja

- *ograniczenie elementów odciągających uwagę od zadania*
- *odłożenie telefonu do innego pomieszczenia*
- *wyciszenie powiadomień w telefonie / komputerze*

© dr Adriana Kloskowska

ORGANIZACJA WARUNKUJE MNIEJSZE TRUDNOŚCI

Konsekwencje

- *zachowanie spójności w swoim działaniu*
- *jeżeli uczeń wykazuje zachowanie A, zawsze reaguj zachowaniem B; jeżeli wykazuje zachowanie C, zawsze reaguj zachowaniem D*

© dr Adriana Kloskowska

ORGANIZACJA WARUNKUJE MNIEJSZE TRUDNOŚCI

Wzmacnianie

- *„przyłapywanie” na tym, co uczeń robi dobrze*
- *obserwowanie sytuacji, których oczekujemy*
- *ignorowanie zachowań niepożądanych*

  lub przekierowywanie ich

© dr Adriana Kloskowska

TWORZENIE OTOCZENIA SENSORYCZNEGO

OBSERWACJA	POBUDZENIE	USPOKOJENIE
Dźwiękowa / hałas	Głośne, nagłe dźwięki lub głosy, zmiany głośności	Delikatne głosy, rytmiczna muzyka
Wizualna	Jaskrawe kolory, w tle nadmierne bodźce	Stonowane kolory, w tle minimalne bodźce
Oświetlenie	Jaskrawe lub fluorescencyjne światła	Miękkie, naturalne oświetlenie
Organizacja pomieszczenia	Zagracone pomieszczenie	Uporządkowane pomieszczenia z jasno wyznaczonymi przejściami pomiędzy meblami

© dr Adriana Kloskowska

TWORZENIE OTOCZENIA SENSORYCZNEGO

OBSERWACJA	POBUDZENIE	USPOKOJENIE
Układ przedsionkowy / ruch	Nieprzewidywalne, szybkie ruchy z nagłą zmianą pozycji	Powolne ruchy, rytmiczne kołysanie
Dotykowa / propriocepcja	Delikatny dotyk, łaskotanie i nieoczekiwane dotykanie	Nacisk, przytulanie, ruch w celu pokonania oporu
Temperatura	Nagłe zmiany temperatury, skrajne temperatury	Neutralne ciepło
Zapachy	Silne lub szkodliwe zapachy (perfumy, farby)	Delikatne zapachy (banan, wanilia)

© dr Adriana Kloskowska

dr Adriana Kloskowska

Przebieg procesów integracji sensorycznej u dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu

OBJAWY ZABURZEŃ INTEGRACJI SENSORYCZNEJ ORAZ WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECKA Z ASD

FORUM

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

Spis treści

1. Funkcje regulujące pracę mózgu osoby w spektrum autyzmu 5
2. Przetwarzanie sensoryczne w zaburzeniach ze spektrum autyzmu 6
3. Objawy zaburzeń procesów integracji sensorycznej 9
4. Przetwarzanie sensoryczne a rozwój mowy 14
5. Przetwarzanie sensoryczne w autyzmie a zachowania autoagresywne 18
6. Wspomaganie rozwoju poprzez pracę w strefie wzrostu 20
7. Tworzenie optymalnego otoczenia sensorycznego 24
8. Jak pomóc dziecku z zaburzeniami ze spektrum autyzmu radzić sobie z trudnościami sensorycznymi? 26
9. Propozycje codziennych aktywności dziecka stymulujących procesy integracji sensorycznej 27
10. Strategie radzenia sobie ze stresem spowodowanym zaburzeniami integracji sensorycznej 32

Bibliografia 34

© dr Adriana Kloskowska

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

Spis treści

1. Dziecko z autyzmem – cechy diagnostyczne 5

2. Projektowanie przestrzeni rozwojowej dla dziecka z autyzmem – podstawowe zasady 12

3. Projektowanie przestrzeni rozwojowej dla dziecka z autyzmem z uwzględnieniem trudności w komunikowaniu się 14

4. Projektowanie przestrzeni rozwojowej dla dziecka z autyzmem z uwzględnieniem trudności dotyczących przyjmowania perspektywy 16

5. Projektowanie przestrzeni rozwojowej dla dziecka z autyzmem z uwzględnieniem zachowań nieakceptowalnych społecznie 20

Bibliografia 23

© dr Adriana Kloskowska

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

Spis treści

1. Czym jest integracja sensoryczna? 5
2. Zaburzenia przetwarzania sensorycznego 5
3. Na czym polega terapia zaburzeń integracji sensorycznej 7
4. Na czym polega stymulacja sensoryczna 7
5. Metoda motoryczno-słuchowo-narracyjna w świetle badań nad mózgiem 8
6. Aktywność motoryczna – po co i jak? 10
7. Aktywność słuchowa – po co i jak? 12
8. Aktywność narracyjna – po co i jak? 13
9. Wykorzystanie metody motoryczno-słuchowo-narracyjnej na różnych etapach rozwoju dziecka 15
10. Zasady pracy z dzieckiem 16
11. Zastosowanie elementów metody motoryczno-słuchowo-narracyjnej w sytuacjach trudnych 17
12. Przykładowe gry i zabawy, czyli co i jak robić z dziećmi krok po kroku, wykorzystując metodę motoryczno-słuchowo-narracyjną 20
13. Organizowanie codziennych aktywności stymulujących procesy przetwarzania sensorycznego 24

Bibliografia 28

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

© dr Adriana Kloskowska

Mogłabym opowiedzieć Ci dużo więcej, ale zamiast tego, na zakończenie, podzielę się z Tobą tylko jeszcze jedną refleksją. Nie roztkliwiaj się nade mną za bardzo, nie próbuj mnie leczyć lub zmieniać. Gdybyś przeżył z moim umysłem zaledwie jeden dzień, mógłbyś wzruszyć się do łez na widok piękna, jakie ja odczuwam swoimi zmysłami, patrząc na nasz świat. I chociaż siła tego piękna przytłacza mnie czasami, nie zamieniłabym najdrobniejszej jej części na to, co nazywamy potocznie „normalnością".

Agnieszka Rynkiewicz, Zespół Aspergera. Inny mózg. Inny umysł

© dr Adriana Kloskowska

DZIĘKUJĘ

eduedukacja
AKADEMIA ROZWOJU KADR OŚWIATOWYCH

dr Adriana Kloskowska

eduedukacja

Niepubliczna Placówka Doskonalenia Nauczycieli
Edu-Edukacja Akademia Rozwoju Kadr Oświatowych w Kwidzynie
ul. Piłsudskiego 29, 82-500 Kwidzyn
NIP 581-188-62-01,REGON:384777596
tel.: 882 571 273, e-mail: edu@eduedukacja.pl